

Motto:

Nie można pytać życia o sens, można mu tylko samemu sens nadać.
Romain Gary

IZYDORA DĄMBSKA¹

– filozofka² ze Lwowa

Seria: Profesorki Super-Babki
Odcinek nr 29

Polecane/omawiane książki:

[1] Beata Kost: *Kobiety ze Lwowa. Marginesy*. Warszawa, 2017.

Artykuł naukowy:

[2] Brożek Anna, Jacek Jadacki: "Izydora Dąmbska: The First Lady of the Twentieth-Century Polish Philosophy." *The Lvov-Warsaw School. Past and Present*. Birkhäuser, Cham, 2018. 223-233.

Słowa kluczowe: długie życie, doktorat we Lwowie, post-doc we Wiedniu, Berlinie oraz Paryżu, Ossolineum, tajne nauczanie w czasie okupacji, żołnierz AK, profesor Gdańsk, Poznań oraz UJ.

Dedykacja:

Kobietom spod Lwowa, siedmiu siostronom
mojego ojca z pobliskich Sokolnik³

Tym razem omawiana książka nie jest poświęcona bezpośrednio i wyłącznie Bohaterce obecnego eseju. W proponowanej książce są życiorysy kilkunastu kobiet ze Lwowa, w tym trzech pracujących naukowo, tj.: obecnej Bohaterki eseju, Karoliny Lanckorońskiej (już jest w serii) oraz Łucji Charewicz (będzie Heroiną⁴ kolejnego odcinka). Warto zapoznać się ze wszystkimi życiorysami. Książka jest ciekawa, wydano ją w miękkich okładkach ze skrzydełkami, ma standardowy format, ale papier jest bardzo gruby, książka wygląda jakby miała o wiele więcej stron. Chodzi o Panie związane ze Lwowem – wtedy

¹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Izydora_D%C4%85mbska; taka jest właśnie pisownia Jej nazwiska

² <https://pl.wiktionary.org/wiki/filozofka>; filozof czy filozofka?

³ [https://pl.wikipedia.org/wiki/Sokolniki_\(obw%C3%B3d_lwowski\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Sokolniki_(obw%C3%B3d_lwowski));

⁴ <https://sjp.pwn.pl/sjp/heroina-I;2464392.html>; zapomniane słowo: heroina I

1. «główna bohaterka sztuki, dramatu»
2. «aktorka grająca główne role»
3. daw. «bohaterka»

gdy był miastem polski. Obecnie Lwów nazywa się Lviv i leży na Ukrainie. Wewnątrz okładek i skrzydełek są dwa fragmenty planu starego Lwowa. Na pierwszej stronie jest m.in. położenie dworca kolejowego. Z kolei, na przednim skrzydelku, mamy kilka wiadomości o autorce książki – prowadzi dwa portale społecznościowe: „Damski Lwów” oraz „Cmentarz Łyczakowski” jest też zdjęcie autorki – wygląda na to iż jest to osoba bardzo młoda.

Inne Lwowianki prezentowane w tej książce to m.in. panie pochodzące z rodzin książęcych, artystki (Gabriela Zapolska, Helena Modrzejewska, Wanda Siemaszkowa i Irena Solska), mieszczańki i wiele innych. Książka liczy równo 400 stron!!!

Ku zadziwieniu wielu, **filozofia** nie budzi powszechnego zainteresowania, ale co gorsza nie interesują się nią w ogólności ani pracownicy szkolnictwa wyższego ani studenci (prywatne odczucie eseisty). Filozofowie dają wizje i oceny świata. Wizje bywają różnorodne, warto wiedzieć kto za nas i jaką to wizję nam wciska na siłę – metodą terroru myśli.

Wracając do naszej Heroiny – odnosi się do Niej ostatni rozdział polecanej książki pt.: „Potęga smaku” (strony 362 – 377, gdyż doliczyłem dwie strony ze zdjęciami Bohaterki). **Izydora Dąmbska** urodziła się 3 stycznia **1904** we Lwowie, a zmarła 18 czerwca **1983** w Krakowie. Na podstawie zasobów internetowych była to: „Polska filozofka, logiczka i epistemolożka, uczennica i współpracowniczka Kazimierza Twardowskiego, przedstawicielka lwowsko-warszawskiej szkoły filozoficznej”. W omawianej książce są zdjęcia portretowe Bohaterki z młodości oraz jedno z koleżankami ze szkoły w mundurkach szkolnych.

Imię **Izydora**⁵ jest zupełnie nieznane w Polsce, bywa raczej w krajach anglosaskich. Czy „dziwaczne” imię jest zapowiedzią przyszłych sukcesów w życiu? Również odmiana męska tego imienia nie jest popularna. Czy rodzice i otoczenie zdrobniła to imię jako Iza[?] czy Dorka[?]

Rodzina Bohaterki wywodziła się ze starej szlacheckiej rodziny Dąmbskich. Nowo powstała Polska w 1918 roku wprowadziła równość obywateli oraz zniosła wszelkie różnice pochodzenia. Wprowadzono także pełną równość kobiet. Zatem mamy 100 lat takich zasad, 100 lat!!!; - jak cyrkowo wyglądają obecne „obrończynie praw kobiet” – czyżby nie znały historii, czyżby nie czytały niniejszej serii?? Sami czytelnicy muszą sobie odpowiedzieć. Jedną z poprzednich bohaterek Karolina Lanckorońska miała pochodzenie ‘hrabiowskie’, ale zawsze podawała się za zwykłą obywatelkę, a rodzinną historię traktowała jako zobowiązanie do zrobienia czegoś wielkiego w życiu.

Wracając do naszej Bohaterki, jej rodzina często zmieniała miejsca pobytu, co uniemożliwiło Jej regularną naukę w szkole. Oczywiście rodzice chcieli zapewnić córce

⁵ <https://pl.wikipedia.org/wiki/Izydora>; o imieniu.

szczęśliwe i godne życie. Zatem wykształcenie podstawowe i średnie otrzymała w formie prywatnych lekcji, a maturę zdała eksternistycznie w 1922 roku w Prywatnym Gimnazjum Realnym Sióstr Urszulanek we Lwowie.

W tym samym roku rozpoczęła studia filozoficzne na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie pod kierunkiem wybitnego profesora Kazimierza Twardowskiego – wychowawcy wielu pokoleń polskich filozofów. W czasie studiów słuchała również wykładów Mścisława Wartenberga⁶ – z historii filozofii, Kazimierza Ajdukiewicza⁷ – z logiki, Juliusza Kleinera⁸ – z historii literatury, oraz Romana Ingardena⁹. Miała zatem wybitnych nauczycieli. Spotkane osobowości naukowe mają zwykle znaczny wpływ na tych, którzy gotowi są skorzystać z ich wiedzy, a także naśladować ich pasję pracy naukowej. Uczestniczyła w I Polskiego Zjazdu Filozoficznego we Lwowie w 1923 roku, czyli od początku interesowała ją nauka!!

Nasza Bohaterka uzyskała stopień naukowy doktora 26 lutego 1927 roku na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie na podstawie rozprawy *Teoria sądu E. Goblota*; promotorem był wyżej wspomniany Profesor Twardowskiego. W tym okresie Izydora złożyła także specjalny egzamin państwowy i uzyskała uprawnienia do pracy w oświacie. Rozpoczęła pracę w lwowskich szkołach średnich – ogólnokształcących i pedagogicznych – jako nauczycielka języka polskiego i propedeutyki filozofii. To częsty rys przedwojennych profesorów – bywali też nauczycielami szkół średnich. Podnosiło to poziom szkolnictwa średniego.

Dąbska pracowała też nadal na Uniwersytecie we Lwowie. W roku **1930**, dzięki uzyskanemu stypendium z Funduszu Kultury Narodowej, wyjechała w ośmiomiesięczną **podróż naukową**. Odwiedziła Wiedeń ([1], str. 366 – brała udział w seminarium Moritza Schlicka¹⁰ - musiała znać niemiecki, Berlin, a na końcu Paryż. To znaczące – w przedwojennej Polsce /!!!!/ naukowcy wyjeżdżali za staże naukowe, na Zachód Europy, a przecież państwo odrodziło się zaledwie 12 lat wcześniej. Plonem tej wyprawy było również kilka artykułów oraz opublikowana w 1933 roku we Lwowie obszerniejsza rozprawa *O prawach w nauce*. Czyli znała języki obce – skoro czytała prace z klasyki światowej oraz mieszkała w tych krajach przez wiele miesięcy.

Po powrocie I. Dąbska pracowała w lwowskich szkołach średnich, utrzymując jednocześnie ścisły kontakt z Uniwersytetem Jana Kazimierza. Współpracowała z lwowskim środowiskiem filozoficznym, działając aktywnie w **Polskim Towarzystwie Filozoficznym** (m.in. w latach 1931-1939 była członkiem Komitetu Redakcyjnego Biblioteki Filozoficznej PTF oraz od 1937 roku została członkiem Zarządu PTF). Brała

⁶ https://pl.wikipedia.org/wiki/M%C5%9Bcis%C5%82aw_Wartenberg; urodzonego w Żninie, miasta koło Bydgoszczy (rodzinnego eseisty), gdzie także urodziła się Jan Śniadecki – późniejszy profesor Uniwersytetu w Wilnie.

⁷ https://pl.wikipedia.org/wiki/Kazimierz_Ajdukiewicz; po wojnie pracował na Uniwersytecie Poznańskim.

⁸ https://pl.wikipedia.org/wiki/Juliusz_Kleiner; po wojnie pracował na KUL w Lublinie oraz na UJ w Krakowie.

⁹ https://pl.wikipedia.org/wiki/Roman_Ingarden; po wojnie krótko (1945-1946) pracował na UMK w Toruniu, a potem na UJ w Krakowie. Korespondował z Edytą Stein – Bohaterką jednego z poprzednich odcinków!!!!

¹⁰ https://pl.wikipedia.org/wiki/Moritz_Schlick; informacja o naukowcu.

również aktywny udział w zjazdach filozoficznych krajowych i zagranicznych. W czerwcu 1936 roku wyjechała do Kopenhagi, gdzie uczestniczyła w II Międzynarodowym, Kongresie dla Jedności Nauki zorganizowanym przez Koło Wiedeńskie, a we wrześniu tego samego roku na odbywającym się w Krakowie III Polskim Zjeździe Filozoficznym wygłosiła referat *Czy intersubiektywne podobieństwo wrażeń zmysłowych jest niezbędnym założeniem nauk przyrodniczych*. W latach 1937-1940 pracowała jako psycholog w Instytucie Psychotechnicznym we Lwowie. Profesor Kazimierza Twardowskiego zmarł w lutym 1938 roku. Po jego śmierci razem z Danielą Gromską przejęła Redakcję założonego przez Kazimierza Twardowskiego „Ruchu Filozoficznego”.

W roku 1935 roku wydała książkę pt.: *Zarysem historii filozofii starożytnej*. W 1938 roku Dąbbska dokonała przekładu na język francuski *Wiary oświeconych*, głównego dzieła profesora Władysława Witwickiego z zakresu psychologii religii. Zatem poziom opanowania języka (w tym przypadku *francuskiego*) musiał być wybitny, gdyż precyzyjne oddanie myśli filozoficznych jest prawdziwym wyzwaniem. W książce [1] strona 366, czytamy iż Bohaterka wydała też pracę (1938) „Czterdzieści lat filozofii we Lwowie 1898-1938”.

W maju 1939 roku, wobec zagrożenia wojennego, I. Dąbbska, która wyniosła z domu głęboką miłość i przywiązanie do Ojczyzny, zgłosiła się do odbycia kursu sanitarnego, a następnie w czasie kampanii wrześniowej pracowała ochotniczo jako sanitariuszka w szpitalu wojennym. Po zakończeniu działań wojennych pracowała między innymi w Bibliotece **Zakładu Narodowego im. Ossolińskich** (we Lwowie, w latach 1941-1945). [1]-strona 371 – Pani Kost podkreśla znaczenie Jej pracy dla uratowania zbiorów bibliotecznych. Włączyła się również w nurt walki z okupantem. Aktywnie działała w szeregach Armii Krajowej i dużą część swego wysiłku poświęcała pracy informacyjnej na rzecz tej organizacji. Poza tym już od lipca 1940 roku Izydora razem z Fryderyką Jarzębińską przystąpiła do organizowania we Lwowie tajnego nauczania – na początku na poziomie średnim!!! Następnie, w porozumieniu z prof. Kazimierzem Ajdukiewiczem, organizatorem studiów filozoficznych w **podziemnym** Uniwersytecie Jana Kazimierza, prowadziła również od 1940 roku tajne wykłady z „Głównych pojęć i zagadnień nauk filozoficznych” oraz z „Zarysu historii filozofii greckiej”.

Nawet w czasie okupacji (1944-1945) pracowała naukowo – napisała pracę „*Stosunek człowieka do śmierci i jego rola w kształtowaniu się kultury*”, osobista refleksja nad tym co obserwowała przez lata wojny.

W 1945 roku, zagrożona aresztowaniem przez NKWD, wyjechała z ukochanego, rodzinnego miasta. Na początku zamieszkała w Gdańsku, gdzie podjęła pracę jako kustosz w Bibliotece Miejskiej, przemianowanej później na Bibliotekę PAN. W 1946 roku habilitowała się na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Warszawskiego na podstawie rozprawy *Irracjonalizm a poznanie naukowe*, opublikowanej jeszcze w 1937 roku w „Kwartalniku Filozoficznym”. W latach 1946-1949, nadal pracowała w Bibliotece w Gdańsku i prowadziła wykłady zleczone na Wydziale Humanistycznym UW. W 1949 roku przeniosła się na Uniwersytet w Poznaniu i tam prowadziła wykłady i ćwiczenia z filozofii. W rok później, w związku z likwidacją studiów filozoficznych, jej

zajęcia zostały zawieszono, a ona sama podzieliła los wielu polskich uczonych z okresu międzywojennego. Została odsunięta zarówno od nauczania uniwersyteckiego, jak i od możliwości publikowania swoich prac. Zajęła się więc prywatnie przekładami dzieł luminarzy filozofii Leibniza i Kartezjusza. Jednak w 1955 roku, otrzymała tytuł profesora nadzwyczajnego oraz stanowisko samodzielnego pracownika naukowego w Bibliotece PAN.

Po październiku 1956 roku (czyli w okresie tzw. Gomułkowskiej odwilży) Izydora Dąbska podjęła pracę na Uniwersytecie Jagiellońskim w [Krakowie](#). Objęła katedrę historii filozofii (drugą katedrę zajmował R. Ingarden). We wrześniu 1958 roku I. Dąbska udała się w swą pierwszą po wojnie podróż zagraniczną: uczestniczyła w XII Międzynarodowym Kongresie Filozoficznym w Wenecji, a następnie, dzięki uzyskanemu stypendium Fundacji Forda, przebywała przez sześć miesięcy w Paryżu, gdzie, prowadziła własne badania oraz wygłosiła odczyty w Sorbonie i w Centre International de Synthèse. Zatem Francja to Jej ulubiony kraj za granicą.

Warto przeczytać całą książkę, warto poczytać o naszej Bohaterce – strona 374: „[...] wypędzoną Ją z UJ pod pretekstem, że źle wpływa na młodzież. Została **zesłana** do Polskiej Akademii Nauk i pozbawiona możliwości pracy ze studentami, a nauczanie było dla Niej najcenniejsze”. Wydawać by się mogło, że to „awans”, ale jeśli ktoś ryzykował życie w trakcie II wojny światowej to teraz ... Każdy z czytelników może to sam przeanalizować i ocenić.

W 1984 otrzymała Nagrodę im. Księdza Idziego Radziszewskiego Towarzystwa Naukowego KUL (za rok 1983), za całokształt dorobku naukowego w duchu humanizmu chrześcijańskiego. KUL nosił nawet poprzednio imię tego wybitnego księdza. Ta nagroda wyjaśnia częściowo, dlaczego była tak zniechęcona przez komunistów.

Zobaczmy zdjęcia Bohaterki w polecanej książce: poważna „Super-Babka”, niektóre Jej prace zestawiono poniżej.

Upamiętnienie

Sala imienia Izydory Dąbskiej znajduje się w Collegium Broscianum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

Literatura Dodatkowa

Wybrane prace i artykuły autorstwa Bohaterki Odcinka

1. *O narzędziach i przedmiotach poznania. Z teorii instrumentalnego poznania. O filozofii lingwistycznej*, PWN, Warszawa 1967, s. 206.
2. *Dwa studia o Platonie*, Ossolineum, Wrocław 1972, s. 86.
3. *Znaki i myśli. Wybór pism z semiotyki, teorii nauki i filozofii*, PWN, Warszawa 1975, s. 260.
4. *O konwencjach i konwencjonalizmie*, Ossolineum, Wrocław 1975, s. 151.
5. *Czterdzieści lat filozofii we Lwowie 1898-1938*, Przegląd Filozoficzny R. 44, 1948.
6. *Filozofia na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie w l. 1918-1939*, „Zeszyty Lwowskie” Nr 2. 1971.
7. *Franciszek Brentano a polska myśl filozoficzna – Kazimierz Twardowski i jego szkoła*, Ruch Filozoficzny T. 37, 1979, nr 1/2.
8. *Kazimierz Twardowski*, Znak R. 21, 1969, nr 7/8.
9. *O niektórych etycznych i metaetycznych poglądach w Szkole Lwowsko-Warszawskiej* (oprac. Ryszard Jadczyk) – Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria R. 3, 1994, nr 4.
10. *O niektórych koncepcjach metafizycznych w szkole lwowsko-warszawskiej*, W *Jak filozofować? studia z metodologii filozofii* Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1989.
11. *O niektórych poglądach Kazimierza Twardowskiego z zakresu teorii nauki*, „Kwartalnik Filozoficzny” T. 16, 1939/46, z. 1.
12. *O niektórych poglądach z zakresu teorii nauki w szkole lwowsko-warszawskiej*, „Zeszyty Naukowe KUL” R. 23, 1980, nr 1.
13. *Semiotyczne koncepcje w filozofii Kazimierza Twardowskiego*, W *Znaki i myśli. Wybór pism z semiotyki, teorii nauki i historii filozofii*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 1975.
14. *Z semantyki przymiotników*, w: *Prace z pragmatyki, semantyki i metodologii semiotyki* Wrocław: Ossolineum; Warszawa: Zakład Semiotyki Logicznej Uniw. Warszawskiego: *Znak-Język-Rzeczywistość*: Polskie Towarzystwo Semiotyczne, 1991.
15. „*Próba kontaktu*” z *myślą filozoficzną Henryka Elzenberga (1887-1967)*. „Znak” 1967 nr 159.
16. *Problem śmierci w kulturze chrześcijańskiej*, „Znak” 1986 nr 374.
17. *Knowledge, Language and Silence. Selected Papers*, Brill-Rodopi, Leiden-Boston 2015, s. 404.

**Prace naukowe o kobietach naukowcach ze Lwowa, Krakowa i Wiednia
oraz o Bohaterce**

1. Suchmiel, Jadwiga. *Żydówki ze stopniem doktora wszech nauk lekarskich oraz doktora filozofii w Uniwersytecie Jagiellońskim do czasów II Rzeczypospolitej*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna, 1997.
2. Suchmiel, Jadwiga. *Polki w Uniwersytecie w Wiedniu ze stopniem doktora filozofii i medycyny 1897-1939*. Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, 2008.
3. Suchmiel, Jadwiga. *Udział kobiet w nauce do 1939 roku w Uniwersytecie Jagiellońskim*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1994.
4. Suchmiel, Jadwiga. *Kariery zawodowe lekarek ze stopniem doktora wykształconych w Uniwersytecie Jagiellońskim: w stulecie immatrykulacji studentek medycyny; podlegających pod Krakowską Izbę Lekarską do r. 1939*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, 1998.
5. Suchmiel, Jadwiga. "Books and Periodical on the Women's Movement and a Changing model of a Women's Education on Polish Territories at the Turn of the Nineteenth Century." *Women's Movements: Networks and Debates in Post-Communist Countries in the 19th and 20th Centuries*. *L'Homme Schriften* 13 (2006): 541-557.
6. Suchmiel, Jadwiga. "Galicyjskie Żydówki ze stopniem doktora w Uniwersytecie w Wiedniu do roku 1918." *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*. *Pedagogika* 14 (2005): 145-162.
7. Suchmiel, Jadwiga. "Emancypacja naukowa kobiet w uniwersytetach w Krakowie i we Lwowie do roku 1939." *Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie*. *Pedagogika* 13 (2004): 115-123.
8. Suchmiel, Jadwiga: *Działalność naukowa kobiet w Uniwersytecie we Lwowie do roku 1939*. Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie, Częstochowa 2000.
9. Pakszys, Elżbieta. "Women's contributions to the achievements of the Lvov-Warsaw school: a survey." *The Lvov-Warsaw School and Contemporary Philosophy*. Springer, Dordrecht, 1998. 55-71.
10. Strożewski, Władysław. "Jubileusz Profesor Dr Izdory Dąbskiej." *Roczniki Filozoficzne* 25.1 (1977): 155-158.
11. Beata Kost: *Album Lwowski*, Oficyna Wydawnicza Most, 2016.

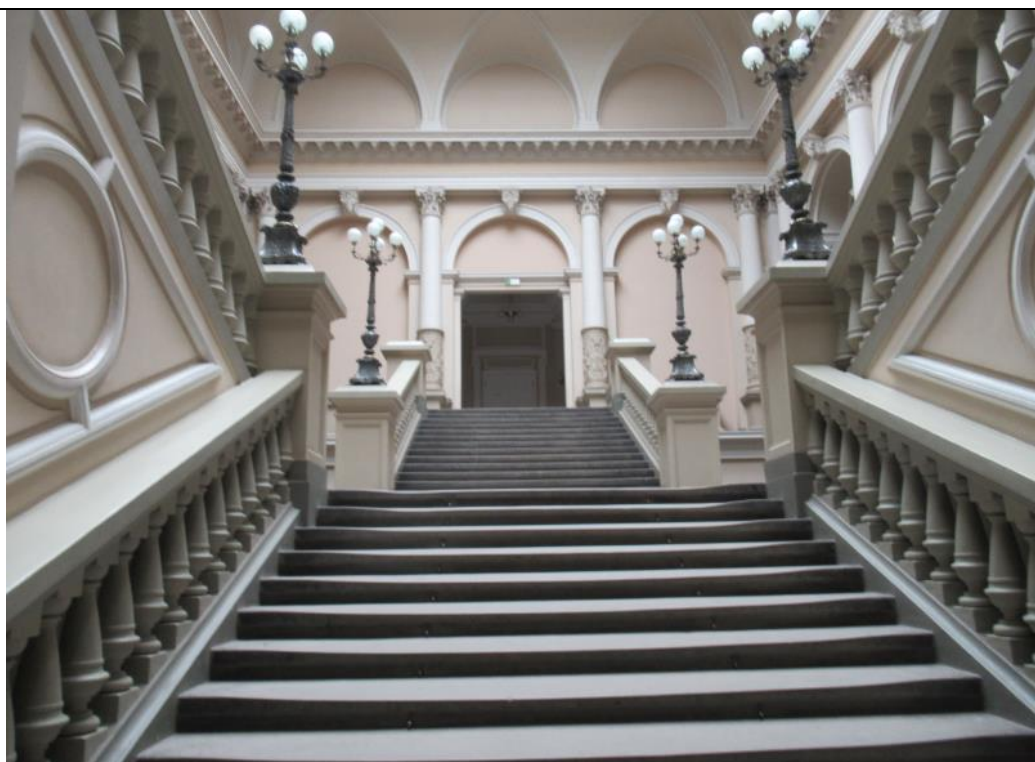
/

Śladami Bohaterki

Zdjęcia wykonał autor eseju Stanisław (Stan) Zawiślak.

Pojechawszy w miejsca związane z życiem Bohaterki lepiej można wczuć się w Jej losy i osiągnięcia

UNIwersytet LWOWSKI

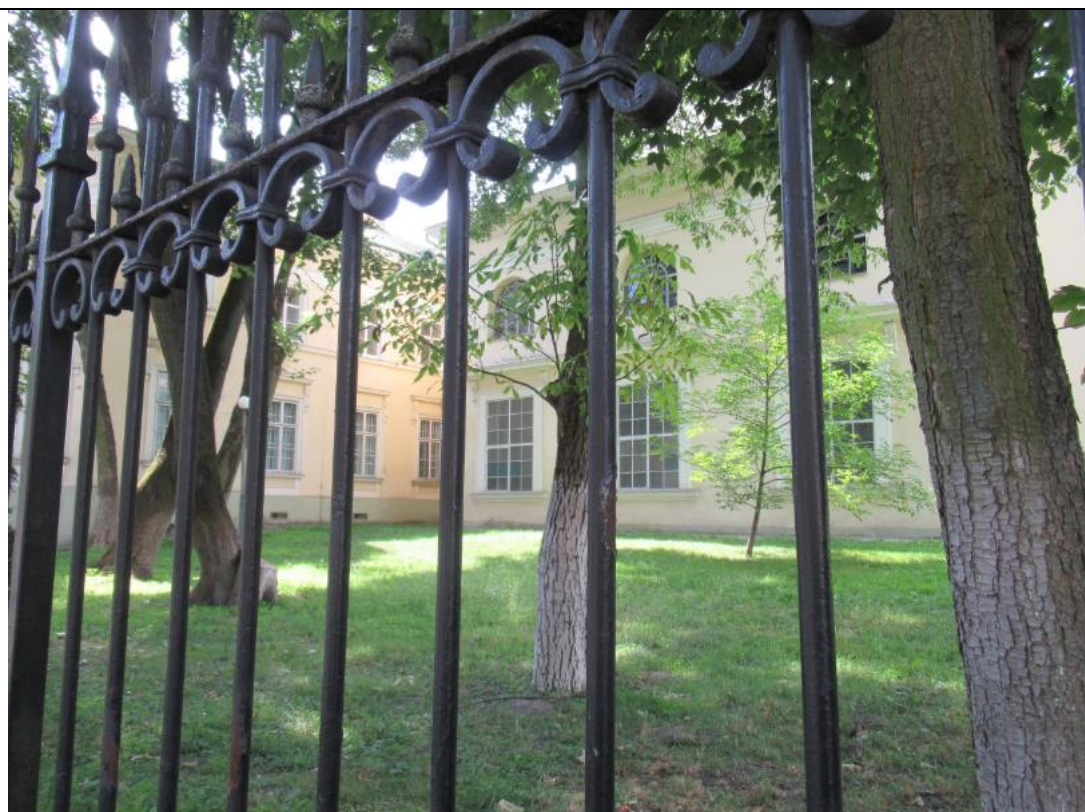
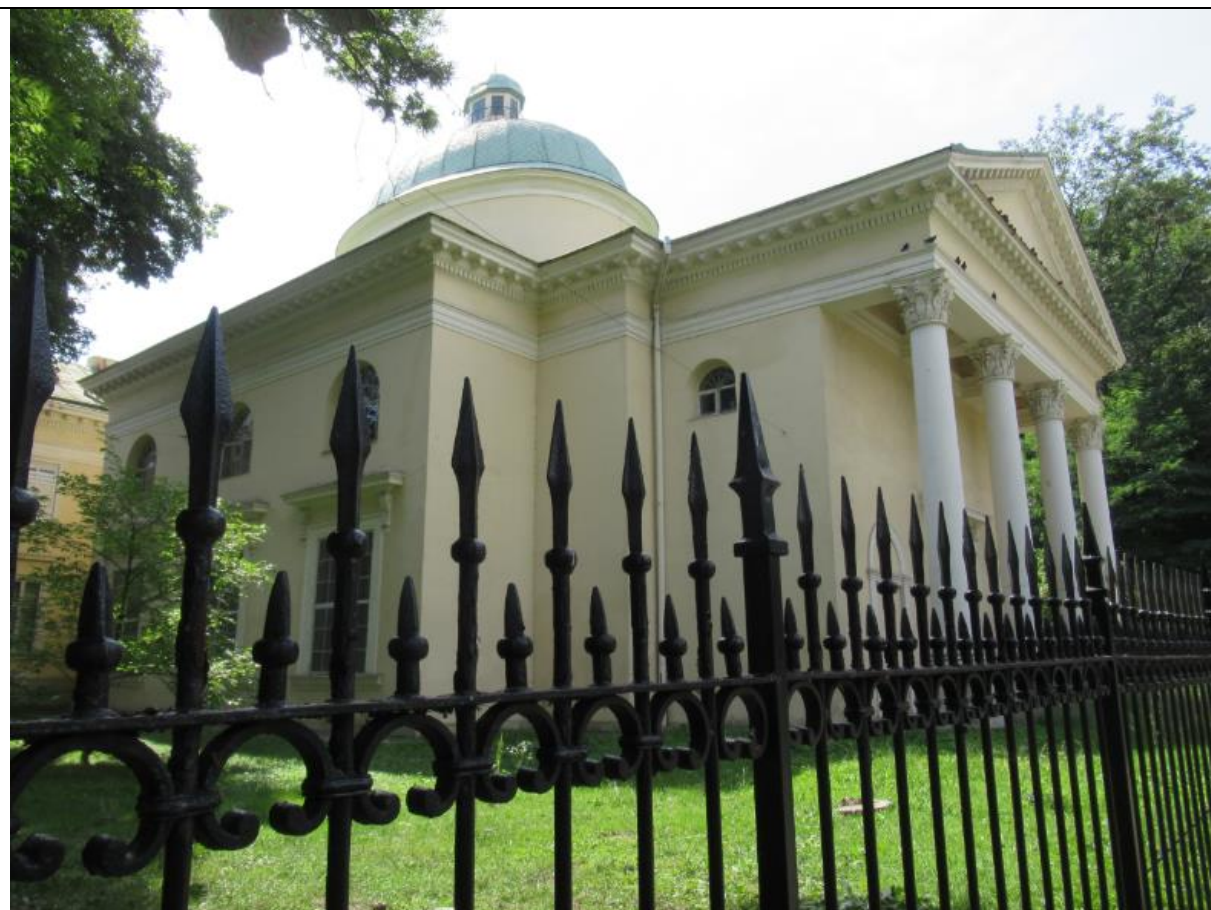
Inny budynek Uniwersytetu we Lwowie

Wejście do salonu piękności w dzisiejszym Lwowie

Budynek dawnego Ossolineum we Lwowie

SIEDZIBA OSSOLINEUM WE WROCLAWIU

Wejście główne

Napis na drzwiach wejściowych

Widok na wieżyczkę z kopułą przypominającą tę lwowską

Dziedziniec wewnętrzny obiektu

GDAŃSK

Budynek Biblioteki, gdzie pracowała Bohaterka

Dzisiejsza Biblioteka Uniwersytetu Gdańskiego

Poznań

Budynek Biblioteki – stary i nowy (wgłębi)

Wejście do Biblioteki w Poznaniu

Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu

Budynek Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

Zdjęcia: autor eseju; szawislak@ath.bielsko.pl;